

Feedback områdesanalys Hälsa- och sjukvård samt socialt arbete

Bakgrund

En av Myndigheten för Yrkehögskolans uppgifter är att analysera arbetsmarknadens behov av utbildningar inom yrkehögskolan. Från och med 2020 lanseras en ny modell för regional återkoppling på dessa områdesanalyser. Region Skåne har uppdraget att ge återkoppling på MYH:s analyser och i vilken grad de trender som belyses har signifikans för Skåne. För denna uppgift har representanter för branschföreträdare för respektive analysområde bjudits in till dialog. Resultatet av detta arbete lämnas till MYH i augusti 2020. Nedan finns en sammanställning över återkoppling på aktuell områdesanalys.

Intro

Det bör påpekas att innehållet och slutsatserna i denna rapport grundar sig på det analysarbete som utfördes innan Coronavirusets utbrott. Vilka konsekvenserna av pandemin blir på 3–5 års sikt är i dagsläget svårt att förutse. Det är den tidshorisont som MYH jobbar med vid framtagandet av områdesanalyserna.

Nedan en kort summering av varje trend, ställningstagande i vilken grad det stämmer för Skåne, hur stor signifikans trenden har i vår region samt regionens kommentar. Kommentarer lämnas endast på de 2-5 trender som är mest signifikanta för regionen.

För varje trend har branschföreträdarna bedömt om konsekvenserna för kompetensbehovet i regionen blir desamma som de som beskrivs i analysen utifrån nedanstående alternativ:

- Ja, vi instämmer i beskrivningen
- Ja, men det finns regionala avvikelser
- Nej, vi instämmer inte i beskrivningen
- Vet ej

Kort summering av samtliga trender

Vården och omsorgen ställer om. De förändringar som sker drivs av flera faktorer. En åldrande befolkning, fler lever längre med kroniska hälsotillstånd och många har flera samtidiga diagnoser med behov av vård från flera håll. Det ställer krav på samordning inom vården men även mellan vården och omsorgen. Verksamheter behöver förändra hur de organiserar sitt arbete men även hur de utför arbetet utifrån den enskilde personens behov. Personcentreringen och delaktighet är en påtaglig del i omställningen till en god och nära vård. Digitaliseringen är en annan övergripande trend som driver förändringen inom vården och omsorgen, till exempel användningen av mer välfärdsteknik och införandet av nya journalsystem. Den här områdesanalysen beskriver övergripande trender som berör delar av utbildningsområdet hälsa- och sjukvård samt socialt arbete.

Trender

1. Äldreomsorgen del 1:

Mer kompetens och smart teknik kan utveckla äldreomsorgen (tilltagande trend)

I dagsläget finns det ungefär två miljoner människor som är 65 år eller äldre i Sverige, enligt SCB:s befolkningsstatistik. Samtidigt förväntas gruppen äldre över 80 år öka med över 50 procent de kommande tio åren medan den yrkesverksamma andelen av befolkningen minskar. Mot denna bakgrund finns skäl att se över hur äldreomsorgens aktörer organiserar sin verksamhet, hur ny teknik kan användas för att utveckla verksamheten samt hur medarbetarnas kompetens kan tillvaratas och utvecklas. Men trots att teknik och digitalisering förkommit i debatten om arbetslivets utveckling under lång tid är det fortfarande otydligt för många av omsorgens medarbetare hur välfärdsteknik kan förbättra arbetsmiljö och höja kvaliteten för brukarna.

- Förändrade arbetssätt och omorganisering behövs
- Digitala verktyg kan öka psykiskt välbefinnande hos äldre
- Färre äldre i särskilda boenden
- Ny teknik kan hjälpa äldre att bo kvar hemma
- Välfärdsteknik kräver rutiner och riktlinjer
- Teknik i personalens tjänst

Vi instämmer i beskrivningen

Ganska stor signifikans för Skåne

Kommentar:

Kommentar ej lämnad.

2. Äldreomsorgen del 2:

Kunskap om kognitiv svikt och psykisk ohälsa hos äldre behöver öka (tilltagande trend)

För att kommuner och regioner ska kunna erbjuda vård och omsorg av god kvalitet är det viktigt att verksamheterna är bemannade med rätt kompetens. Utredningen "För att börja med något nytt måste man sluta med något gammalt. Förslag för en långsiktigt hållbar styrning inom området psykisk hälsa" (SOU 2018:90) konstaterar att kunskapen om psykisk (o)hälsa måste höjas i hela vården och omsorgen. Samtidigt påpekar Socialstyrelsen i sitt underlag till nationell strategi för demenssjukdom att det finns bristande kunskap om demenssjukdomar i alla yrkeskategorier inom socialtjänst och hälso- och sjukvården.

- Demens
- Den nationella strategin för omsorg om personer med demenssjukdom
- Psykisk ohälsa
- Utveckling inom hemtjänsten och särskilda boenden
- Kompetensutveckling för biståndshandläggare föreslås
- Kontinuitet och trygghet kan öka
- Kompetenser för yrkesrollen undersköterska

Vi instämmer i beskrivningen

Stor signifikans för Skåne

Kommentar:

Trenden ställer krav på nya sorters team. Stort behov av specialistutbildade undersköterskor inom ex. demens och hemsjukvård, vilket lämpar sig väl som YH-utbildningar.

3. Potential att utöka vårdadministratörers arbetsuppgifter för en effektivare vård (tilltagande trend)

Det pågår ett omfattande förändringsarbete inom hälso- och sjukvården och vård och omsorgen. Ett ökat användande av digitala verktyg och ny teknik ska komplettera medarbetarnas arbete och förbättra både patientsäkerheten och patientupplevelsen men även arbetsmiljön. Digitaliseringen innebär att vårdadministratörerna skulle kunna utföra än mer kvalificerade arbetsuppgifter än vad de gör idag och avlasta övrig vårdpersonal. Vision e-hälsa 2025 Regeringen och SKR beslöt 2016 att tillsammans understödja arbetet med att tillvara digitaliseringens möjligheter i socialtjänsten och hälso- och sjukvården och skapade en gemensam vision för e-hälsoarbetet fram till 2025.

- Vision e-hälsa 2025
- Vården är under omställning
- Informationsdelning kräver en enhetlig klassificering
- Vårdadministration kan effektiviseras
- 10 goda råd för en effektiv vårdadministration
- Taligenkänning – en metod som påverkar arbetet
- Besparingar och förbättringar med förändrade arbetsätt

Vi instämmer i beskrivningen

Stor signifikans för Skåne

Kommentar:

Nya digitala system medför att rollen förändras. Stort behov att utveckla rollen i kommunala verksamheter (äldreomsorg & funktionsstöd), bör även omfatta bemanningsstöd för att avlasta chefer. Behov av både korta YH (vidareutb.) och uppdatera befintliga.

4. Kompetens och rutiner ska främja delaktighet och kvalitetsutveckling inom LSS-verksamheter

Antalet personer med insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) har ökat mer än befolkningsökningen de senaste åren, skriver Inspektionen för vård och omsorg (IVO) i rapporten "Vad har IVO sett 2019?". Personer med funktionsnedsättning får vänta länge på insatser både enligt LSS och socialtjänstlagen (SoL). Det har skett en kraftig ökning av antalet ej verkställda beslut om daglig verksamhet samtidigt som det finns problem med att få plats på ett boende. Det förekommer också att barn och ungdomar och vuxna inte är trygga i sina boenden, enligt IVO. När brukare blir utsatta för övergrepp eller tvångs- och begränsningsåtgärder av personalen handlar det ofta om att personalen inte har rätt kompetens när det gäller pedagogiska metoder eller inom alternativ och kompletterande kommunikation (AKK).

- Genomförandeplaner och IBIC som verktyg för utvärdering och utveckling
- Socialstyrelsen efterfrågar rutiner
- Rutiner för samverkan mellan insatser och aktörer kan utvecklas
- Kommunikation centralt för delaktighet
- Personalens kompetens central för kvalitetshöjning inom LSS-verksamhet

Vi instämmer inte i beskrivningen

Stor signifikans för Skåne

Kommentar:

Utbildas ej tillräckligt många stödpedagoger i Skåne. Korta YH kan bidra till höjning av baspersonals kompetens, t.ex. behövs ny och riktad kompetens inom barn & unga i LSS målgrupper. Även kompetensbehov hos första linjens chefer om målgrupper & metoder.

5. Komplexa problembilder i den sociala barn- och ungdomsvården kräver kompetens och tydlig vägledning (tilltagande trend)

Enligt Inspektionen för vård och omsorg (IVO) fanns det under våren 2020 drygt 1 040 aktiva hem för vård eller boende (HVB) med knappt 14 000 platser. Som komplement till HVB driver Statens institutionsstyrelse (SiS) 22 särskilda ungdomshem med ungefär 700 platser. Verksamheterna bedrivs mot specifika målgrupper och med hjälp av olika behandlingsmetoder. Det är därför viktigt att kunna avgöra vilka insatser som passar vem, genomföra insatserna och följa upp hur de genomförts och med vilket resultat. Personalens kompetens är central i en ändamålsenlig och patientsäker vård av barn och unga. För att personalen ska kunna ge ungdomarna det stöd och den behandling de behöver krävs utbildning, träning, kunskaper om effektiva metoder samt tydliga rutiner och riktlinjer.

- Vården av unga sker på HVB och SiS:s särskilda ungdomshem
- Komplexa problembilder hos unga på HVB
- SiS utvecklar sin verksamhet mot integrerad vård
- Socialstyrelsen vill se en hög lägstanivå för personalens kompetens på HVB
- Kompetensutveckling och dokumentation centralt för socialsekreterare
- Våldsförebyggande arbete och gränssättning
- En standard för kvalitetssäkring av HVB
- SiS utökar sin verksamhet och planerar för nya yrkesroller
- Viss efterfrågan på behandlingspedagoger till HVB

Vi instämmer i beskrivningen

Stor signifikans för Skåne

Kommentar:

Målgrupperna flyter samman, barn och unga som tidigare fick insatser via BUP får nu oftare LSS insatser men personalen har ej kompetens inom barnpsykiatri och traumahantering (stor utökning i och med flyktingvågen 2015-2016 och därefter anhöriginvandring).

6. Mer kompetens inom vården kan förebygga psykisk ohälsa (tilltagande trend)

Sveriges befolkning har generellt sett en god hälsa. Samtidigt är det allt fler som uppger att de har återkommande psykiska besvär, till exempel oro, stress, sömnbesvär och ångest. Den psykiska ohälsan har ökat hos samtliga åldersgrupper de senaste decennierna. Vårdköerna är bitvis långa, vilket är ett hot mot individens fortsatta psykiska hälsa. Forskning visar att det är centralt att insatser sätts in tidigt vid psykisk ohälsa för att öka sannolikheten för ett tillfrisknande. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv där demografin kräver att färre försörjer flera framöver krävs att samhället rustar sina unga med en god psykisk hälsa och en stark psykisk motståndskraft.

- Psykisk hälsa och ohälsa
- Satsningar och ambitioner för befolkningens psykiska hälsa
- Den psykiska ohälsan hos barn och unga
- Den psykiska ohälsan hos vuxna och äldre
- Behov av ökad kunskap om psykisk ohälsa inom hälso- och sjukvården
- Stora regionala skillnader
- Internetpsykiatri
- Samsjuklighet måste utredas och följas upp
- Behov av nya yrkesroller och nya vårdinsatser

Vi instämmer i beskrivningen

Ganska stor signifikans för Skåne

Kommentar:

Kommentar ej lämnad.

7. Svårt rekrytera yrkeserfarna tandsköterskor (oförändrad trend)

Tandvården sysselsätter ungefär 25 000 personer i Sverige enligt tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV). Det är tandläkare, tandhygienister, tandsköterskor och tandtekniker. Tandsköterskor utgör den största yrkesgruppen inom tandvården och enligt SCB:s yrkesregister för 2018 finns det ungefär 10 500 anställda tandsköterskor. Det råder brist på flera kompetenser inom tandvården i Sverige idag. Arbetsförmedlingen listar, i rapporten "Var finns jobben? Bedömning för 2019 och på fem års sikt", tandläkare som det främsta bristyrket inom tandvården både i nuläget och om fem år. Därefter följer tandhygienister och tandsköterskor.

- Brist på tandvårdskompetens
- Många tandsköterskor når pensionsålder inom kort
- Tandsköterskans många arbetsuppgifter

Vi instämmer i beskrivningen

Stor signifikans för Skåne

Kommentar:

Ökad digitalisering och centralisering av bl.a. kundbokningar skapar nya kompetensbehov. Även behov av ökad kompetens i service och bemötande, förmåga att arbeta i team och kunna arbeta delegerat är andra krav.

8. Ökad kompetens inom elevhälsan centralt för att stödja barn med psykiska ohälsa eller funktionsnedsättning (tendens)

Eftersom merparten av alla barn går i skolan och tillbringar en stor del av sin tid där, är skolan en viktig arena för barns utveckling och välbefinnande. Forskning visar på ett samband mellan goda skolresultat och psykisk hälsa. Att gå ut skolan med godkända betyg är en stark skyddsfaktor. Men skolan eller skolmiljön kan i en del fall dessvärre även bidra till att barn och ungdomar mår dåligt eller blir sjuka. Folkhälsomyndigheten pekar, i rapporten "Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017/18", på att barn upplever mer skolstress nu än tidigare och en högre andel har återkommande psykiska och somatiska besvär. Samtidigt lyfter riksförbundet Attention att elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) ofta lämnar skolan med dålig självkänsla och stora kunskapsluckor. I den pågående omställningen till en god och nära vård utreds elevhälsans förutsättningar att ta ett större ansvar för i huvudsak elevers psykiska hälsa.

- Barns upplevda stress och psykiska ohälsa ökar
- Stöd till funktionsnedsatta otillräckligt i många fall
- Tidiga samordnade insatser
- Elevhälsans roll central
- Skolan som en arena för samverkan och hälsofrämjande arbete
- Utbildning av elever kan förebygga psykisk ohälsa

Vi instämmer i beskrivningen

Stor signifikans för Skåne

Kommentar:

Kommentar ej lämnad.

Övrigt

På grund av stort behov av personal inom vårdsektorn och för att bredda kompetensen in i sektorn krävs att personer även utan vårdbakgrund rekryteras till YH-utbildningar för yrkesområden som kan komplettera vården så som data/IT och administration. Kan röra yrken inom välfärdsteknik, digitalisering och administrativa uppgifter så som bemannings- och arbetsmiljöstrateg eller schematekniker utbildade inom YH.